

KNJIŽNIČARSKE NOVICE

4(1994), št. 6-7

24. junij 1994

IZOBRAŽEVANJE

POMLADANSKI TEČAJ ZA PRIPRAVO NA STROKOVNE IZPITE

Tečaj je potekal od 11. do 22. aprila v NUK, udeležilo se ga je 40 knjižničarskih delavcev in sicer iz splošnoizobraževalnih knjižnic 17, iz šolskih 11, iz visokošolskih oz. univerzitetnih 5, iz specialnih 5 in iz NUK 2. Skupina je bila tokrat glede na predznanje dokaj heterogena, saj so nekateri udeleženci izpitno snov praktično že v celoti poznali, drugi pa so šele na tečaju "pridobivali" temeljna knjižničarska znanja. Tako se je ponovno potrdila ugotovitev, da precej knjižničarskih delavcev v času svojega pripravništva oz. usposabljanja v knjižnici nima ustreznega mentorstva ali pa tega sploh nima. Zdi se, da so pri tem v najslabšem položaju šolski knjižničarji, ki so večkrat takorekoč postavljeni v knjižnico, strokovno izpopolnjevanje pa jim ni omogočeno. Nekateri sicer za strokovno pomoč zaprosijo svojo občinsko matično knjižnico, drugi se nanjo sploh ne obračajo ali sploh ne vedo, da bi to lahko storili.

Pregled poročil o poteku pripravništva pokaže, da so le redke knjižnice, ki imajo izde-

lane programe pripravništva oz. strokovnega izpopolnjevanja za novozaposlene delavce. Torej nič nenavadnega, če na tečaj za pripravo na strokovne izpite pošljejo kandidate za opravljanje strokovnega izpita, ki so v stroki še popolnoma "novi". Dvotedenski tečaj seveda ne more nadomestiti strokovnega izpopolnjevanja, ki naj bi knjižničarskim delavcem bilo omogočeno v njihovih matičnih ustanovah, zato tudi organizacija samega tečaja že kar kliče po spremembah - postati mora res le tečaj za pripravo na izpite.

Kot ponavadi, smo tudi tokrat ob koncu tečaja med udeleženci izvedli anketo. Izpolnjene vprašalnike nam je vrnilo 32 udeležencev, ki so poleg kritičnih pripomb navedli še cel kup predlogov za izboljšanje omenjenega tečaja. S tečajem jih je bilo 5 popolnoma zadovoljnih, v večji meri 20 in v manjši meri 7, nihče pa ni bil popolnoma nezadovoljen. V manjši meri bo lahko pridobljeno znanje v svoji knjižnici uporabilo 8 tečajnikov, 20 v večji meri, 4 pa so menili, da bodo vse popolnoma koristno izrabili. Nihče ni menil, da je bila njegova udeležba na tečaju nekoristna. Z organizacijo tečaja je bilo zadovoljnih ali zelo zadovoljnih 29 udeležencev, 3 pa so bili nezadovoljni.

Katere vsebine so tečajniki najbolj pogošali? Kot že pri prejšnjih anketah - večina jih odgovarja, da bi želeli več praktičnih vaj (obdelave gradiv). Učiti se osnov obdelave gradiva na tečaju, ki je en mesec pred

začetkom izpitov, je seveda prepozno. Čeprav NUK v programih izobraževanja (pošilja jih vsem občinskim matičnim knjižnicam in t.i. osrednjim knjižnicam za določena znanstvena oz. strokovna področja) ponuja občinskim matičnim knjižnicam in pokrajinskim društvom bibliotekarjev tudi tečaje za obdelavo različnih vrst gradiv, je dosedaj ponudbo izkoristilo le društvo bibliotekarjev Primorske.

Tečajniki so pogrešali predstavitev več računalniških programov za vnos obdelave (sistem COBISS in obdelavo gradiva po UNIMARC so imeli priložnost spoznati) ter izvedeti več o tujih podatkovnih zbirkah in njihovi uporabi, pa tudi o mednarodnem povezovanju preko omrežja Internet. Naštete vsebine res niso podrobneje zajete v programu tečaja, jih je pa možno obdelati v okviru permanentnega izobraževanja knjižničarskih delavcev, pa tudi v okviru t.i. začetnega knjižničarskega tečaja.

Tečajniki so ocenili tudi predavatelje. Največ pohval so ponovno dobile predavateljice: Dimec, Wagner in Banič. Koristnih pripomb in predlogov pa so navedli kar precej. Čutili so neusklajenost med predavatelji (nekateri so ponavljali iste vsebine, za druge pa je zmanjkalo časa), nekaterim so težko sledili (ker jim niso dali kopij svojih prosojnic), več anketirancev pa je bilo prepričanih, da bi morali za posamezne predmete dobiti skripta (žal skripta ni), pa bi potem ostalo več časa za praktične vaje. Za določene predmete so tečajniki predlagali zmanjšanje ur (predavatelji naj bi samo razložili, katero snov je potrebno obvladati na izpitu), več pa bi jih namenili obdelavi različnih vrst gradiv; eden je predlagal, da bi uvedli tudi predavanja za tuje jezike. Zanimivo je, da je bilo nekaj anketiranih zelo zadovoljnih s popoldanskimi aktivnostmi, nekomu pa so se zdele popolnoma odveč. Nekaj nezadovoljstva je bilo zaradi slabo organiziranega ogleda NUK, ki ga žal nismo uspeli izvesti, kot je bilo zamišljeno (tečaj je pote-

kal namreč ravno v času selitve oddelkov, beljenja itd.), dva udeleženca pa sta podpisanimu organizatorju tečaja zamerila dobronameren nasvet, da morajo knjižničarji za svojo obveščenost narediti kaj tudi sami. Konkretno predloge glede izboljšanja izvedbe tečaja bomo poskušali upoštevati že pri naslednjem tečaju, vsekakor pa takrat, ko bo začel veljati nov pravilnik o strokovnih izpiti.

Med tečajniki so bili tudi takšni, ki se bodo dvotedenskega "bivanja" v NUK in obiskov drugih knjižnic (CTK, Biblioteke SAZU, Knjižnice Teološke fakultete, Semeniške knjižnice) še kdaj spomnili. Takole je zapisal eden (ena) izmed njih: "Hvala za to, da ste nam predali delček svojega znanja in, da smo lahko prisostvovali popoldanskim aktivnostim, ki so bile še posebej zanimive, ker širijo naša obzorja in stvari, o katerih se učimo, lahko vidimo v živo. Bilo je prelepo in upam, da bo še kdaj tako prijetno, kot je bilo teh štirinajst dni."

Melita Ambrožič

BIBLIOTEKARSKI STROKOVNI IZPITI

Bibliotekarski strokovni izpiti so potekali od 23. maja do 3. junija, udeležilo se jih je 53 kandidatov - iz splošnoizobraževalnih knjižnic 21, 18 iz šolskih, 9 iz visokošolskih oz. univerzitetnih, 3 iz specialnih in dva kandidata iz NUK. Naj kar takoj "izdamo", da so izpit vsi uspešno opravili. Knjižničarskim vrstam se je pridružilo 13 knjižničarjev, 14 višjih knjižničarjev in 26 bibliotekarjev.

Izpitna komisija in izpraševalci so v desetih dneh "prestali" izpraševanja pri 438 predmetih (385-tih, če Notranjo organizacijo knjižnic štejemo kot en predmet). Skoraj z vsemi kandidati so bili zelo zadovoljni, nekateri od kan-

didatov pa so izjavili, da je bilo na izpitu "lepše, kot so si prej predstavljali." Kaj bi pristavili? Seveda - čestitke vsem kandidatom! Pa naj si sedaj ne privoščijo predolgega strokovnega odmora, kajti opravljen strokovni izpit naj ne pomeni konec, ampak začetek učenja!

Melita Ambrožič

STROKOVNI IZPITI BIBLIOTEKARSKE STROKE IN SEDEM LET IZKUŠENJ KNJIŽNICE OTONA ŽUPANČIČA V LJUBLJANI Z VAJAMI AIK IN UDK ZA PRIPRAVNIKE

Zakon o knjižničarstvu iz leta 1982 pogosto uporabljamo, ko nastopamo v javnosti kot predstavniki knjižničarske stroke in utemeljujemo nujnost razvoja vseh vrst slovenskih knjižnic.

Za matične knjižnice in matične službe pa ima Zakon pomembno vlogo tudi v vsakodnevnem strokovnem delu. Zakon je dokument, ki ga je treba upoštevati pri pripravi in izvajanju letnih, kratkoročnih ter dolgoročnih delovnih načrtov za posebne naloge, ki so naložene matičnim knjižnicam. Katere v Zakonu zapisane naloge izberejo posamezne matične knjižnice kot prednostne, je odvisno od tega, katere vrste knjižnic delujejo na območju matičnosti, od številčnosti knjižnic, s katerimi se mora matična knjižnica povezovati ter od drugih od okolja do okolja različnih potreb. Pomemben element za samo izvajanje matičnih obveznosti je dosežena stopnja razvosti matične knjižnice (29. člen Zakona).

S tem kratkim zapisom bi rada predstavila le eno od možnosti izvajanja matične dejavno-

sti in to pri nalogi, ki je v Zakonu zapisana kot posebna obveznost. Matična knjižnica naj "...skrbi za strokovno izpopolnjevanje delavcev v knjižnicah..." (30. člen).

Strokovni izpiti bibliotekarske stroke niso zgolj formalnost. Še posebno za tiste kandidate ne, ki niso študirali knjižničarstva. Vzodbujanje matične službe z obveščanjem o tečajih za pripravo na strokovni izpit in o rokih strokovnih izpitov - pa če je še tako vztrajno, bi težko opredelili kot enega glavnih vzrokov, da se pripravniki odločijo za preizkus svojega strokovnega knjižničnega znanja. Nekateri knjižnični delavci so odlagali in še odlagajo opravljanje strokovnega izpita iz leta v leto. Če vodstva samostojnih knjižnic ali uprave institucij, kjer delujejo nesamostojne knjižnice, ne jemljejo knjižničarstva kot stroke dovolj odgovorno, ne pomagajo niti veljavni predpisi, pa čeprav so bili objavljeni celo v Uradnem listu. Prepričana sem, da je razvoj knjižničarstva kot stroke občutno zavrl tudi nekdanj veljavni Zakon o združenem delu, ki ni dovolj upošteval niti izobraževanja niti strokovnega izpopolnjevanja.

Kako so se začele v Knjižnici Otona Župančiča vaje abecednoimenske katalogizacije in univerzalne decimalne klasifikacije za prijavljene na strokovni izpit bibliotekarske stroke?

Z ustanovitvijo Knjižnice Otona Župančiča leta 1982 se je začela skupna nabava in obdelava knjižničnega gradiva za štiri enote: Delavsko, Mestno, Pionirsko in Potujočo knjižnico. Pred združitvijo splošnoizobraževalnih knjižnic v občini Ljubljana Center v KOŽ, so omenjene knjižnice same skrbele za prirast, odpis in obdelavo gradiva. Pripravniki so sprva utrjevali svoje strokovno znanje v Oddelku za nabavo in obdelavo gradiva kot posamezniki. Na pobudo matične službe KOŽ se je strokovna pomoč individualnim iskalcem strokovne pomoči postopoma spremenila v skupinski način dela.

Na sejah strokovnega kolegija KOŽ smo se dogovorili za ključ, po katerem bi vabili na naše vaje prijavljene na strokovni izpit. Prednostno vabi matična služba na vaje pripravnike iz knjižnic na območju Ljubljana Center, kjer je KOŽ formalno občinska matična knjižnica. Po dogovoru z republiško matično službo na te vaje niso vabljeni knjižnični delavci NUK, ker se lahko strokovno izpopolnjujejo v posebnih oddelkih za obdelavo gradiva v svoji knjižnici. Zaradi koordinacijskih povezav z ostalimi štirimi občinskimi matičnimi knjižnicami: Knjižnico Bežigrad (občina Bežigrad), Knjižnico Jožeta Mazovca (občina Moste-Polje), Knjižnico Prežihov Voranc (občina Vič-Rudnik) ter Knjižnico Šiška (občina Šiška) vabi KOŽ na vaje še pripravnike iz splošnoizobraževalnih knjižnic omenjenih občin.

Matična služba KOŽ je imela primere, ko so prosili za udeležbo na vajah posamezniki iz drugih vrst knjižnic z ljubljanskega območja, izven občine Ljubljana Center, ter iz dveh občin ljubljanske regije. Izjema je bila še pripravnica slovenskega rodu, ki je v času opravljanja strokovnega izpita delala v specialni knjižnici na območju Berlina.

Kolegij KOŽ je sklenil, naj bodo vaje pred strokovnimi izpiti praviloma le za eno skupino. Število udeležencev je omejeno na največ dvanajst. Omejitev je bila potrebna ne le zaradi prostora, kjer vaje potekajo; tehten vzrok je organizacija in potek praktičnega dela v skupini knjižničnih delavcev, ki so se prijavili za različne strokovne nazive. Stališče kolegija KOŽ je bilo, naj bodo vaje brezplačne za vse udeležence, ne glede na to od kod so prišli.

Število pripravnikov z območja petih ljubljanskih občin, ki se prijavijo na strokovni izpit, niha iz leta v leto. Primerjava števila vseh prijavljencev na strokovni izpit in števila vabljenih na vaje kaže, da matična služba KOŽ pošlje vabila v poprečju 70% pripravnikom. Sedemletno poprečje odziva na vabilo KOŽ za

vaje AIK in UDK je skoraj 82%.

Od kod so bili udeleženci na vajah v KOŽ v obdobju 1987-1993?

58,21% iz občine Ljubljana Center,
14,92% iz občine Ljubljana Moste-Polje,
8,96% iz občine Ljubljana Šiška,
7,46% iz občine Ljubljana Bežigrad,
4,48% iz občine Ljubljana Vič-Rudnik,
4,48% iz občin Logatec in Vrhnika,
1,49% iz tujine.

Iz katerih vrst knjižnic so bili udeleženci vaj v letih 1987-1993?

62,69% iz splošnoizobraževalnih knjižnic,
25,37% iz visokošolskih oz. univerzitetnih,
10,45% iz specialnih,
1,49% iz šolskih.

Za kateri strokovni naziv so bili udeleženci vaj AIK in UDK (1987-1993) prijavljeni na strokovni izpit?

43,29% za naziv bibliotekar,
31,34% za naziv knjižničar,
25,37% za naziv višji knjižničar.

Za tiste bralce Knjižničarskih novic, ki imajo raje številke kot opisne razlage, sledi še nekaj podrobnejših tabel.

Vabljeni prijavljenci na strokovni izpit bibliotekarske stroke na vaje AIK in UDK v Knjižnici Otona Župančiča v obdobju 1987-1993 ter njihov odziv na vabilo

<i>Leto</i>	<i>Štev. vabljenih knjižničnih delavcev na vaje AIK in UDK</i>	<i>Štev. udeležencev na vajah AIK in UDK</i>
1987	10	10
1988	10	10
1989	12	12
1990	7	5
1991	13	12
1992	12	8
1993	18	10
<i>Skupaj</i>	82	67

Udeleženci na vajah AIK in UDK v KOŽ po zvrsteh knjižnic ter po lokaciji knjižnic v občinah za obdobje 1987-1993

<i>Občina</i>	<i>V r s t e k n j i ž n i c</i>				<i>Skupaj udeležencev</i>
	<i>Splošno-izobraževalne</i>	<i>Šolske (srednje šole)</i>	<i>Visokošolske</i>	<i>Specialne</i>	
<i>Ljubljana Center</i>	16	1	16	6	39
<i>Ljubljana Moste-Polje</i>	10	0	0	0	10
<i>Ljubljana Šiška</i>	6	0	0	0	6
<i>Ljubljana Bežigrad</i>	5	0	0	0	5
<i>Ljubljana Vič-Rudnik</i>	2	0	1	0	3
<i>Ljubljanska regija</i>	3	0	0	0	3
<i>Tujina</i>	0	0	0	1	1
<i>Skupaj</i>	42	1	17	7	67

Udeleženci na vajah AIK in UDK v KOŽ pred strokovnim izpitom za strokovni naziv: bibliotekar, višji knjižničar in knjižničar v obdobju 1987-1993

<i>Leto</i>	<i>S t r o k o v n i n a z i v</i>			<i>Skupaj udeležencev</i>
	<i>Bibliotekar</i>	<i>Višji knjižničar</i>	<i>Knjižničar</i>	
1987	3	5	2	10
1988	5	2	3	10
1989	5	1	6	12
1990	0	2	3	5
1991	7	4	1	12
1992	6	0	2	8
1993	3	3	4	10
<i>Skupaj</i>	29	17	21	67

Udeleženci na vajah AIK in UDK v KOŽ po zvrsteh knjižnic ter po posameznih letih v obdobju 1987-1993

<i>Leto</i>	<i>V r s t e k n j i ž n i c</i>				<i>Skupaj udeležencev</i>
	<i>Splošno-izobraževalne</i>	<i>Šolske</i>	<i>Visokošolske</i>	<i>Specialne</i>	
1987	10	0	0	0	10
1988	7	1	0	2	10
1989	11	0	0	1	12
1990	1	0	4	0	5
1991	4	0	5	3	12
1992	2	0	6	0	8
1993	7	0	2	1	10
<i>Skupaj</i>	42	1	17	7	67

Ob pregledovanju podatkov se bodo marsikomu pojavila vprašanja kot: ali je za Ljubljano dosti ali premalo, če se je v sedmih letih prijavilo na strokovni izpit več kot sto pripravnikov; ali vse matične knjižnice sistematično spremljajo izobrazbeno in strokovno strukturo zaposlenih v knjižnicah; zakaj se je vaj v Knjižnici Otona Župančiča udeležil le en sam pripravnik iz šolskih knjižnic in tako naprej. Odgovore na taka in še številna druga vprašanja je mogoče dati, če matične knjižnice izvajajo še ostale v Zakonu predpisane obveznosti do knjižnic na območju matičnosti.

Namen tega prispevka je bil: s predstavitvijo odziva na eno od oblik iz pestrega mozaika matičnih nalog vzpodbuditi izmenjavo izkušenj, ki jih imajo slovenske občinske matične knjižnice z uresničevanjem načelnih določb Zakona o knjižničarstvu iz leta 1982. Medsebojno seznanjanje matičnih knjižnic z že vpeljanimi oblikami in izdelanimi metodami strokovne pomoči knjižnicam vseh vrst, bi mnogim matičnim knjižnicam pomagalo pri vsakdanjem delu. Hkrati bi imeli še informacije o uresničevanju strokovnih smernic dvanajst let starega Zakona o knjižničarstvu.

Novi slovenski zakon za področje knjižničarstva je v pripravi. Iz izkušenj z dosedanjimi zakoni vemo, da je spreminjanje prejšnjega in sprejemanje novega, posodobljenega besedila zakona dolgotrajen proces. Do sprejetja novega zakona, ki bo predvidoma prinesel spremembe tudi za področje matičnosti, bomo v matičnih knjižnicah smiselno uporabljali vsebinske določbe sedanjega, še vedno formalno veljavnega zakona, ter si še naprej prizadevali nuditi knjižnicam čimveč strokovne pomoči.

Irena Kernel
vodja matične službe KOŽ

OBVESTILO O TEČAJU ZA PRIPRAVO NA STROKOVNE IZPITE IN O STROKOVNIH IZPITIH BIBLIOTEKARSKE STROKE

Tečaji za pripravo na strokovne izpite

Obveščamo vas, da bodo tečaji za pripravo na strokovne izpite potekali v NUK, v času od **26. septembra do 7. oktobra 1994**. Obvezni del traja 70 ur. V popoldanskem času bomo pripravili neobvezni del tečaja - obiski knjižnic, delavnica o iskanju informacij in obdelavi gradiv v sistemu CO-BISS, predavanja ipd. Tečaj **ni namenjen začetnikom v stroki**, ampak obnavljanju v času pripravništva oz. strokovne prakse v knjižnici pridobljenih znanj. Pričakujemo namreč, da na tečaj pridejo udeleženci, ki se pripravljajo na preizkus strokovne usposobljenosti za delo v praksi (knjižnici). Zato prosimo, da t.i. novince v stroki prijavljate na "Začetni knjižničarski tečaj".

Na tečaj prijavljajo udeležence njihove knjižnice, na **predpisanem obrazcu** in sicer do zapolnitve razpisanih mest (največ 35 udeležencev). Prednost imajo udeleženci, ki se tečaja zaradi prezasedenosti niso mogli udeležiti v pomladanskem terminu oz. so se na tečaj že prijavili. Ostale zainteresirane prosimo, da pri tajnici Enote za razvoj knjižničarstva preverijo, če je še kakšno prazno mesto, preden se prijavljajo za jesenski rok. Pri uvrščanju kandidatov na tečaje upoštevamo vrstni red prijav. Prijavnice pošljejo knjižnice na naslov NUK, Enota za razvoj knjižničarstva, Ljubljana, Turjaška 1.

Predmetnik tečaja ostaja še vedno nespremenjen, (nova zakonodaja za področje knjižničarstva še ni sprejeta) podrobneje je naveden v Obvestilih republiške matične

knjižnice, 1980, št. 2 in 1984, št. 1- 2.

Strokovni izpiti bibliotekarske stroke

Strokovni izpiti bibliotekarske stroke bodo potekali v NUK v času od **7. novembra do 18. novembra 1994**. Kandidate morajo prijaviti njihove knjižnice na ustreznem obrazcu najkasneje do **23. septembra 1994** na naslov: NUK, Enota za razvoj knjižničarstva, Izpitna komisija, Ljubljana, Turjaška 1. Izpiti bodo potekali po dosedaj veljavnem pravilniku.

Prijava k strokovnemu izpitu

Knjižnice lahko prijavijo na strokovni izpit:

- knjižnične delavce, ki pri njih zaključujejo program pripravništva,
- druge knjižnične delavce, ki niso več pripravniki (pripravništvo so opravili v drugi knjižnici, strokovnega izpita pa ne) oz. delavce, ki so prišli v knjižnico iz druge stroke (v knjižnici morajo biti zaposleni najmanj 3 mesece, v času dela v knjižnici pa jim je le-ta omogočila ustrezno strokovno izpopolnjevanje).

Predlog za opravljanje strokovnega izpita pred potekom pripravniške dobe, pošlje knjižnica na Izpitno komisijo. Izpitna komisija ne more odobriti pristopa k strokovnemu izpitu kandidatu, ki ni opravil najmanj polovico zahtevane pripravniške dobe.

K prijavi na strokovni izpit morajo knjižnice priložiti:

- izjavo knjižnice, ki naj vsebuje podatke o kandidatu: šolski izobrazbi, o sprejemu na delo, o programu strokovnega pouka v pripravniški dobi oz. izpopolnjevanja v času dela v knjižnici in oceno dosedanjega kandidatovega dela

- po potrebi pa še: morebitno soglasje o skrajšanju pripravniške dobe, dokumentacijo o eventuelnih oprostih in dokumentacijo o že opravljenem strokovnem izpitu v drugi stroki

Za delavce, ki želijo opravljati diferencialni strokovni izpit, je treba priložiti prijavi za izpit tudi kopijo dokazila o strokovnem izpitu bibliotekarske stroke, ki ga je kandidat že opravil.

Opravljanje strokovnih izpitov

Na osnovi prijave in prilog bo Izpitna komisija (konec meseca septembra) odločila ali prijavljeni kandidat izpolnjuje vse zahtevane pogoje in ali sme opravljati strokovni izpit v roku, za katerega se prijavlja. O točnem dnevu opravljanja strokovnega izpita obvesti Izpitna komisija kandidata na njegov stalni naslov (najkasneje 10 dni pred dnevom, ki je bil določen za izpit). **Nepopolnih prijav** izpitna komisija ne bo obravnavala.

Kandidati z diplomom iz knjižničarstva na bivši Pedagoški akademiji so, glede na veljavni sporazum, oproščeni izpita iz predmetov "Zgodovina knjige in knjižnic" in "Splošna organizacija knjižničarstva".

Kandidati so oproščeni opravljanja izpita iz tujih jezikov, če imajo diplomom iz tujega jezika višje ali visoke šole. Če kandidat že ima opravljen strokovni izpit za določeno strokovno kvalifikacijo v bibliotekarski ali drugi stroki, je oproščen izpita iz splošnega dela.

Podrobnejša določila o strokovnih izpiti so zapisana v **Samoupravnem sporazumu o pridobivanju strokovnih kvalifikacij bibliotekarske stroke**, Ur. list SRS, 1980, št. 30. Predmetnik in literatura za strokovne izpite sta objavljena v **Obvestilih republiške matične službe**, 1980, št. 2 in 1984, št. 1-2.

Seznam novejših oz. dodatnih literatur prejmejo kandidati na tečaju za pripravo na strokovne izpite oz. če se tega niso udeležili, v

gradivu, ki ga prejmejo od republiške matične službe potem, ko je IZPITNA KOMISIJA potrdila njihovo udeležbo na strokovnem izpitu.

Kandidate prosimo, da se za podrobnejše informacije obračajo na svoje **občinske matične knjižnice** ali t.i. **osrednje knjižnice za določena znanstvena oz. strokovna področja**, katerim bomo pravočasno poslali še dodatne informacije. Za pojasnila pa se lahko obračate tudi na NUK, Enota za razvoj knjižničarstva (tel. 061 125-01-41, int. 10).

Melita Ambrožič

VISOKOŠOLSKKE KNJIŽNICE

STATUS VISOKOŠOLSKIH KNJIŽNIC

1. SEJA KOMISIJE ZA INFORMATIKO, DOKUMENTACIJO IN KNJIŽNIČARSTVO UNIVERZE V LJUBLJANI

Dne 25.5.1994 je bila na Univerzi v Ljubljani skupna seja komisije za informatiko, dokumentacijo in knjižničarstvo ter Odbora za računalništvo. Tako komisija kot odbor sta telesi univerzitetnega sveta.

Tretja točka dnevnega reda je bila namenjena razpravi o predlogu besedila za vključitev člena o knjižničarski dejavnosti v statut Univerze v Ljubljani. Predlog besedila smo pripravili v Enoti za razvoj knjižničarstva, podprla ga je tudi sekcija za visokošolske knjižnice pri ZBDS. Pri tej točki smo želeli predvsem pridobiti podporo komisije za vključitev člena v statut Univerze, ker menimo, da bi s tem pripomogli k ustrežnejšemu statusu in natančnejši opredelitvi

delovanja visokošolskih knjižnic na Univerzi in fakultetah. Isti predlog člena smo želeli vključiti tudi v zakon o visokem šolstvu, vendar nam v postopku sprejema zakona to ni uspelo. Informacija o tem je bila objavljena v četrti številki Knjižničarskih novic letošnjega leta.

Razprava o našem predlogu je bila zelo kratka in tudi ne v celoti v podporo predlogu. Bilo je izraženo celo mnenje, da razprava o tem ne sodi na sejo Komisije za informatiko, dokumentacijo in knjižničarstvo, ampak bolj v stanovske kroge. Vendar pa je bil sklep, ki je sledil razpravi, našemu predlogu bolj naklonjen, ker v njem člani komisije izražajo podporo predlaganemu besedilu. Besedilo naj bi še dopolnila delovna skupina v sestavi: prof.dr. Zorjan Fabjančič, prof.dr. Tomaž Pisanski in Ana Martelanc.

Če bi na koncu skušali oceniti potek razprave pri tretji točki dnevnega reda, bi lahko sklenili, da je bil tudi iz te kratke razprave žal razviden dejanski status visokošolskih knjižnic na Univerzi, status s katerim se ne strinjamo.

Ana Martelanc

ZBDS

DRUŠTVO BIBLIOTEKARJEV LJUBLJANA

Predstavitev osnovnošolske knjižnice

Društvo bibliotekarjev Ljubljana je v sodelovanju z mag. Emo Stružnik iz Zavoda za šolstvo in z vodjo knjižnice gospo Francko Žumer organiziralo 3. junija 1994 predstavitev

osnovnošolske knjižnice na OŠ Poljane. Pozdravil nas je ravnatelj šole in nam prikazal življenje in delo na šoli. V prijetnem vzdušju, ki so nam ga pričarali učenci 3. razreda, smo imeli priliko v živo spoznati pedagoško uro.

Po predstavitvi se je razvila živahna razprava o problematiki šolskega knjižničarstva. Vsi, ki smo prišli na to srečanje, bilo nas je 22, smo bili začudeni, da nas ni prišlo več. Mislimo, da bi bilo takšno srečanje zanimivo in poučno za vse strokovne delavce v knjižnicah. Cilj našega društva je tudi ta, da spoznamo delo v različnih knjižnicah in da znamo prisluhniti kolegom in njihovim problemom.

Naslednje srečanje bomo pripravili konec septembra v srednješolski knjižnici. Že sedaj vabimo vse, ne samo šolske knjižničarje, da se nam pridružite.

mag. Nada Češnovar
predsednica DBL

PREDSTAVLJAMO VAM

ELAG 1994

V prejšnji številki Knjižničarskih novic je že bil okvirno predstavljen letošnji seminar ELAG (European Library Automation Group), ki je bil 27. do 29. aprila v Budimpešti, sedaj to predstavitev dopolnjujemo še z nekaj vtisi in razmišljanji.

S "knjižničnimi servisi v elektronskem okolju" je ELAG 1994 smiselno nadaljeval lanske leto tematiko "virtualne knjižnice". Predstavitve in razprave z vabljenih referatov in številnih tematsko specializiranih delavnic lahko strnemo v tri vsebinske skupine: realnost virtualne knjižnice in orodij, s kate-

rimi se ta uresničuje, možnosti obstoja centralnega kataloga v elektronskem okolju, nekatere nevspečnosti na poti v virtualnost (problemi celovite retrospektivne konverzije, globalna uporaba pisav za izmenjavo podatkov).

ELAG je že ves čas od nastanka prevladujoč forum nacionalnih in univerzitetnih knjižnic oziroma nosilec nacionalnih ali regionalnih kooperativnih knjižničnih sistemov, ki se najlažje vključujejo v nacionalna akademska omrežja za prenos podatkov, preko teh pa v mednarodno omrežje računalniških mrež Internet. To so tudi tipi knjižnic oziroma sistemov, ki so ključnega pomena za zbiranje in prenos primarnih gradiv in informacij (oziroma znanja nasploh) v znanstvenoraziskovalni sferi in z njo povezanimi razvojnimi subjekti. Razumljivo so zato tudi med prvimi, ki želijo vzpostaviti okolje virtualne knjižnice in ki lahko v ta namen tudi zagotovijo ustrezno tehnično in kadrovske podpora.

Virtualna knjižnica se tako preko njih že pričinja uresničevati z virtualno dostopnostjo (od kjerkoli) dokumentov in podatkov/informacij na zaslonu inteligentne delovne postaje ali osebne računalnika. Že kar nekaj časa uveljavljeni elektronski pošti in "udomačenemu" OPAC-u se je tako pridružil še mnogo bolj učinkovit in vsestranski pripomoček neposrednega daljinskega komuniciranja, za katerega se je že uveljavilo novo, dosti posrečeno poimenovanje "Gopher" (po angleški besedi za ameriškega hrčka, velikega zbiralca hrane, v prenesem pomena zaloga informacij). Gopher je nastal v akademskem okolju (na univerzi ameriške zvezne države Minnesota) in je oblika na Internetu dostopnega komunikacijskega protokola SR (Search and Retrieval) za iskanje in odkrivanje podatkov ter prenos dokumentov, ki ga vsaka knjižnica, pooblaščen upravljalka Gopherja, nadgradi z ustreznim vmesnikom, ki vsebuje menije za njene lastne aplikacije oziroma servise. Uporabnik lahko s terminala ali oseb-

nega računalnika komunicira z vsemi na ta način nadgrajenimi Gopherji oziroma se "sprehaja" z enega na drugega.

Na Internetu se uveljavlja vse bolj še drug, Gopherju podoben komunikacijski protokol, poznan s kratico WWW (World Wide Web - slovensko morda "globalna koprena/informacijskih servisov"). Na ELAG-u so bili nekateri mnenja, da se utegne WWW še bolj uveljaviti kot Gopher. Kakorkoli že, transparentnost uporabe Gopherjev, WWW-jev in še kakih drugih novih komunikacijskih vmesnikov zdaj očitno s časovnim zamikom zapolnjuje vrzel med pričakovano in dejansko uresničeno uveljavitvijo standardov OSI v knjižničarstvu - in, seveda, spreminja knjižnico vse bolj v informacijsko centralo, kar je nujna za njeno preživetje v znanstveno-raziskovalni in razvojni ter pogoj za kvalitetno preobrazbo v drugih sferah človekove dejavnosti.

Možnosti obstoja centralnega kataloga v elektronskem okolju je pragmatično ocenil nestor madžarske informacijske srenje Erik Vajda. Z uveljavljanjem ne le distribuiranega zajemanja podatkov temveč tudi distribuirano vzdrževanih skupnih zbirk podatkov se temeljne funkcije centralnih katalogov ohranjajo na ta način, da se prenašajo v kooperativne oziroma vzajemne kataloge. Proces odmiranja samih tradicionalno koncipiranih centralnih katalogov pa že poteka, je dejansko že zelo napredoval v velikih knjižničnih sistemih in bo tudi v manjših predvidoma zaključen nekako v 8 do 10 letih; dlje bodo preživeli po oceni referenta samo centralni katalogi periodičnih publikacij in posebnih vrst gradiv.

Pretvarjanje starih, tradicionalno urejvanih katalogov v računalniške zapise, to je njihova tki. retrospektivna konverzija, pri dovolj izčrpnih izvirnih katalogizaciji v načelu ni vprašljivo, izvedbeno pa se pojavlja vrsta problemov strokovne in tehnične narave, zaradi katerih postane to stroškovno neprivlačno.

Vseskozi se retrospektivna konverzija tudi tesno povezuje s problematiko nabora znakov. Nevšečnosti naj bi razrešil nov standard UNICODE, s katerim se lahko za oblikovanje bodočih "meta" katalogov enoznačno zabeležijo vse možnosti oziroma oblike pisnega prenosa informacije, tj. vse vrste obstoječih pisav: alfabetskih, zlogovnih in ideografskih. To omogoča način zapisovanja vsakega znaka s 16-bitno kodo. Enoznačnost in enotnost je s tem res zagotovljena, še zdaleč pa niso razrešeni vsi problemi, pri katerih izstopa zlasti splet tehle medsebojno povezanih dejavnikov: vsesplošna osvojitev v praksi istega standarda za vse aplikacije, prilagoditev obstoječih računalniških sistemov temu, oblikovanje nove tipkovnice s povečanimi možnostmi za neprekomplikirano (tj. s čim manj kombinacij tipk) vnašanje velikega števila znakov.

Letošnje srečanje ELAG-a je bilo že osemnajsto po vrsti. Prvo je bilo leta 1979, ko se je v Kopenhagenu sestala delovna skupina (s 25 udeleženci) INTERMARC za preučevanje implementacije skupnega zahodnoevropskega formata zapisa bibliografskih podatkov. Sestajanja so se ustalila na organizacijo vsakoletnega seminarja, dejansko nekakšnega "nevidnega kolegija" zahodnoevropskih strokovnjakov za avtomatizacijo v knjižnicah, od leta 1982 dalje.

Obravnavani tematski sklopi in struktura udeležencev dosedanjih srečanj ELAG odražajo dokaj zanesljivo vsakokratne stopnje napredka, premike v poudarkih in s tem trende nadaljnjega razvoja tega dinamičnega področja v knjižničarstvu. Pri tem so še posebno zanimiva prav nihanja razmerja med dvema osnovnima poklicnima ozadjema udeležencev, tj. med bibliotekarji in računalničarji. Medtem ko so do konca osemdesetih let prevladovali z računalniško problematiko dobro seznanjeni strokovnjaki iz vrst bibliotekarjev, računalničarji pa so bili v manjšini, se ob prelomu osemdesetih v devetdeseta leta ti skupini

nekako izenačita, morda v letih 1990 in 1991 računalničarji celo prevladajo. Nato sledi zasuk v korist knjižničnih strokovnjakov, ki pa so opazno vedno bolj "računalniško profesionalizirani".

Ta trend se je potrdil tudi na seminarju v Budimpešti: od 140 registriranih udeležencev jih je bilo 57% z osnovno bibliotekarsko kvalifikacijo, 26% z računalniško, 14% je bilo predavateljev na bibliotekarskih visokih šolah ali raziskovalcev v univerzitetnih ali drugih institutih (od njih očitno vsaj polovica z bibliotekarsko osnovno kvalifikacijo), 3% so odpadli na vodilne kadre.

Primerjava poročil posameznih knjižnic oziroma strokovnih ali tehnoloških nosilcev kooperativnih mrež o napredku računalniško podprtih sistemov v letu 1993 izpostavlja še posebej veliko racionalnost vzajemnih sistemov v nordijskih deželah. Tam so se uveljavili 3 nacionalni sistemi oziroma mreže: LIBRIS na Švedskem, BIBSYS na Norveškem in LINNEA na Finskem. Vsi zagotavljajo kompleksne bibliografske in knjižnično poslovodne servise (vzajemno katalogizacijo, naročanje gradiva, avtomatizirano izposajo, mrežni OPAC, medknjižnično izposajo) iz vzajemnega kataloga in iz lokalnih katalogov, vključevanje v Internet, dva od njih (BIBSYS, finska nacionalna knjižnica) lastnega Gopherja.

Obseg doslej opravljenega dela v njih je lepo razviden iz doslej lastno zajetih podatkov v ustreznih vzajemnih katalogih: 4.2 mio enot v LIBRIS-u, 1.8 mio v BIBSYS-u in 2 mio v LINNEI. V BIBSYS je aktivno vključenih 66 knjižnic, za tehnološko podporo in razvoj sistema skrbi 28 ljudi. Največ za najmanj denarja pa zagotovo ponujajo Finci: v njihovi tehnološko-razvojni enoti TKAY je zaposlenih samo 14 računalničarjev, ki skrbijo za razvoj mreže 22 glavnih univerzitetnih knjižnic LINNEA, kateri bodo letos priključili še 15 velikih splošnih knjižnic oziroma splošnoizobraževalnih knjižničnih centrov. Pri

tem se pohvalijo, da so v letu 1993 povečali število kadrov za celih 16% (tj. od 12 na 14 zaposlenih) in dodajajo še, da so posebno zadovoljni, ker so se iz Ministrstva za šolstvo (v okviru katerega so delovali do srede leta 1993) preselili kot samostojen oddelek v Univerzitetno knjižnico v Helsinkih (ki opravlja na Finskem funkcijo njihove nacionalke).

Velika naloga, nekako potisnjena v ozadje pri sedanji evforiji ob vznikanju virtualne knjižnice, pa ostaja marsikje še nerealizirana: to je problem posodobitve konceptualno zastarelih oziroma zastarevaločih programskih rešitev, ki so se izoblikovale v osnovi še iz filozofije vodenja tradicionalnih katalogov in so le-to dejansko samo tehnološko nadgradile, ne pa spremenile. Ob nenehno porajajočih se novostih je tako snovi za obravnavo na nadaljnjih srečanjih ELAG še več kot dovolj.

Jože Kokole

VSESKANDINAVSKO SREČANJE POTUJOČIH KNJIŽNIC

Pod geslom "Potujoča knjižnica - knjižnica prihodnosti - knjižnica, ki gre povsod in do vsakogar" se je konec maja odvijalo veliko vseskandinavsko srečanje potujočih knjižnic. Udeležilo se ga je 68 različnih bibliobusov in 500 knjižničark in knjižničarjev iz 13 dežel (iz Skandinavije, Anglije, Nemčije, Francije, Grčije in mi iz Slovenije). Povabilo na tako veliko srečanje, ki ga priredijo vsaka štiri leta v eni izmed skandinavskih držav, smo prejeli na osnovi stikov, ki smo jih vzpostavili z obema referentoma s kongresa IFLA (Barcelona, 1993). Njuna referata sta izredno zanimivo prikazala zgodovino, delovanje in perspektive potujočega knjižničarstva v Angliji in na Švedskem.

Švedskega avtorja smo tudi osebno spoznali na Danskem, kjer je na kongresnem delu festivala prispeval zanimiv referat (poleg treh drugih) o širjenju in pomenu računalniške opreme v bibliobusih. Skupna teza vseh referatov je bila, da je potujoča knjižnica daleč najcenejša, najučinkovitejša pa tudi zelo perspektivna oblika splošnoizobraževalnega knjižničarstva. Z uvedbo računalniške opreme v bibliobuse pa se odpirajo še nove možnosti za to dejavnost, saj tako lahko potujoča knjižnica prerase svoje okvire in postane tudi glavno informacijsko središče skupnosti, se povezuje z drugimi informacijskimi mrežami, s tem pa tudi omogoči svojim uporabnikom, ki živijo daleč od večjih središč ali v posebnih sredinah, povezavo z ostalim svetom informacij s katerega-koli področja.

Primerjava s številnimi tujimi potujočimi knjižnicami na Danskem lahko slovenskim potujočim knjižničarjem dvigne profesionalno samozavest, saj smo ugotovili, da delujemo na visoki strokovni ravni in da je izbor fonda, ki ga nudimo uporabnikom, celo številčnejši in pestrejši od fonda nekaterih tujih bibliobusov. po drugi strani pa primerjava tudi nakazuje, da bi bilo nujno potrebno z računalniško opremo posodobiti vse slovenske potujoče knjižnice, s čimer bi razširile in obogatile svoje informacijsko-komunikacijske možnosti, svoje usluge bi tako lahko nudile še večjemu številu uporabnikov, v svojo dejavnost pa bi zajele tudi potencialne bralce.

O vsem, kar smo videli in spoznali na Danskem, še posebej s področja računalništva v bibliobusih, bo poročala višja knjižničarka ljubljanske potujoče knjižnice Bojana Skrt na jesenskem posvetovanju ZDBS na Bledu, prevedla in objavila v Knjižnici pa bo tudi vse referate s srečanja na Danskem, kakor tudi oba prispevka z konference IFLA (Barcelona, 1993).

Ob zaključku naj podčrtano posredujem še naš najmočnejši vtis z obiska na Danskem: za

razliko z našimi razmerami, smo v vsakem trenutku tridnevnega dogajanja na tem velikem festivalu čutili, kako zelo je potujoča knjižnica in njena dejavnost vrasla v življenje skandinavskih in ostalih dežel, kako velik pomen ji pripisujejo, kako zelo cenijo naporno delo potujočih knjižničarjev in kako kar tekmujejo, kako bi vsak bibliobus kake države čim bolj opremili, da bi lahko uporabnikom posredovali ne samo multimedijsko izposojajo, pač pa tudi mnoge druge informacije, ki bi jih pač utegnil potrebovati kdorkoli izmed obiskovalcev.

Velik ugled, pomen in spoštovanje do potujočega knjižničarstva sta podčrtala že ob otvoritveni slovesnosti danski predsednik vlade in minister za kulturo, kasneje pa se je požrtvovalnim delavcem v bibliobusih zahvalil še priznani danski pisatelj Knud Sørensen.

Lahko zaključimo torej, da smo se z Danske vrnili ponosni in zadovoljni nad že prehojeno potjo, polni vizij za v bodoče ter obogateni z mnogimi prijateljskimi in strokovnimi stiki s kolegi s severa Evrope.

Nika Pugelj
vodja ljubljanske
Potujoče knjižnice

NARODNA KNJIŽNICA LITVE KOT GOSTITELJICA MEDNARODNEGA SEMINARJA O UNIMARCU

Na povabilo litvanske nacionalke sva se z Alenko Valh iz Univerzitetne knjižnice Maribor v začetju junija udeležili trodnevnega posvetovanja z naslovom "Seminar on Universal Bibliographic Control and UNIMARC" v Vilni. Udeležba na seminarju je bila združena s spoznavanjem problematike, s katero se spopada litvansko knjižničarstvo ob spremembah družbenega sistema.

Za ilustracijo najprej nekaj o narodni knjižnici, ki od leta 1991 služi tudi kot servis parlamentu po vzoru Kongresne knjižnice. Celoten fond obsega 5 mil. enot, od tega 3 mil. tiskanega gradiva. Večina je v ruščini, ker so dobivali obvezni izvod iz bivše Sovjetske zveze. Imajo pa zaposlenih 500 ljudi, od tega jih je več kot tri četrtine z bibliotekarsko izobrazbo.

Poleg knjig in serijskih publikacij imajo bogate zbirke drugega gradiva (glasbeni tiski, slikovno gradivo, rokopisi in stari tiski). Zanimivo pa je, da hrani najstarejše tiskane knjige in kodekse univerzitetna knjižnica - Vilna je namreč druga v Evropi (1579) dobila svojo univerzo in z njo tudi knjižnico. Leta 1962 so začeli posebej zbirati tudi literaturo za otroke in mladostnike. Zbirka obsega 97.000 enot - od učbenikov za šolske programe do leposlovja in poljudnoznanstvene literature.

Gradivo dajejo v uporabo v 20 čitalnicah. Na dom ga izposojajo samo določenim raziskovalcem in umetnikom in ta privilegij ima kakih 3 % siceršnjih uporabnikov knjižnice.

V okviru nacionalke deluje raziskovalni center za področja bibliologije, založništva in tiskarstva, knjižničarstva in informatike s svojo zbirko strokovnega gradiva.

Uvajajo računalniško obdelavo gradiva in želijo vzpostaviti integrirani sistem za štiri vodilne knjižnice (nacionalka, parlamentarna knjižnica, univerzitetna knjižnica v Vilni in knjižnica Akademije znanosti). Za obdelavo nacionalne produkcije naj bi bila odgovorna izključno nacionalka, obdelava tujih publikacij pa decentralizirana. Del priprav na ta projekt pa je bil tudi ta seminar na temo bibliografske kontrole in UNIMARCa.

Pobudnik in organizator seminarja je bil Bibliografski in knjižni center, ki je v prejšnjih časih deloval ločeno od nacionalke in postal njen del šele po osamosvojitvi Litve.

Njihova naloga je pridobivanje obveznega izvoda, pridobivanje litvanike iz tujine, izdelovanje tekoče in retrospektivne bibliografije;

zdaj so dobili tudi svoji agenciji za ISBN in ISSN. V novih razmerah se soočajo s podobnimi težavami kot mi: založnikov je vedno več, ti menjajo imena, dejavnosti in naslove ...

Dostava obveznega izvoda je urejena tako kot pri nas: načelno je zavezanec tiskarna; če je publikacija tiskana izven Litve, pa založnik. Obenem imajo težave s tiskarsko produkcijo za tuje založnike - bojijo se, da bodo tovrstni obvezni izvod izgubili, če tega ne bodo vključevali v nacionalno bibliografijo. Izdajajo tedensko in mesečno bibliografijo s kumulativnim letnim kazalom. Obdelujejo tudi članke (5-6000 mesečno) iz ca. 700 naslovov serijskih publikacij. Pri retrospektivni bibliografiji (za nekaj časovnih obdobij je že izšla) pa ekstenzivno sodelujejo tudi s tujino. Že tiskane retrospektivne bibliografije želijo izdati tudi na CD-ROMu. Oblikujejo tudi bazo psevdonimov kot osnovo za bodočo normativno kontrolo.

Zaradi novih nalog želijo preveriti, kako so podobne stvari urejene drugod po svetu, zato navezujejo veliko stikov predvsem z neposrednimi sosedi in s skandinavskimi državami. Tudi najin obisk je bil samo prvi del izmenjave: konec junija bosta Ljubljano, Maribor in Zagreb obiskali dve sodelavki Centra, ki si bosta ogledali sistem vzajemne katalogizacije in spoznali prakso pridobivanja obveznega izvoda in aktivnosti na področju nacionalne bibliografije. Zanimajo jih naše izkušnje pri računalniški obdelavi gradiva, ker so se tudi oni odločili za UNIMARC format.

Do osamosvojitve so uporabljali ruska pravila za katalogizacijo. Kljub temu, da nekatere države prevzemajo angloameriški pravilnik za katalogizacijo, pa so se odločili, da bodo pripravili lastna pravila. Ta bodo v bibliografskem opisu sledila ISBD, pri avtorstvu in značnicah pa pariškim načelom, s čimer bodo upoštevali vse mednarodne dogovore. Pri prevajanju imajo nemalo težav s terminologijo in zaradi primerjav zbirajo prevode ISBD v različne jezike - veseli so bili tudi slovenskih.

Na vso to tematiko je bil uglasen tudi program seminarja, ki je potekal pod okriljem IFLA UBCIM programa. Za boljšo informacijo navajam izvirne naslove prispevkov po vrstnem redu na seminarju in njihove avtorje. Gradivo s seminarja je na voljo v INDOK/knjižnici Enote za razvoj knjižničarstva v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani.

1. The role of the national bibliographic agency. Ross Bourne (British Library)

2. The ISBDs. John Byrum (Library of Congress)

3. Authority control in an international context and the role of the national agency. Francoise Bourdon (Bibliothèque nationale de France)

4. International co-operation in subject analysis. Dorothy McGarry (University of California, Los Angeles)

5. ISBN. Hartmut Walravens (International ISBN Agency)

6. ISSN. Suzanne Santiago (ISSN International centre, Paris)

7. Bibliographic statistics. Gunilla Larsson (Kungliga Biblioteket, Švedska)

8. The UNIMARC format. Fernanda Campos (Instituto da Biblioteca Nacional e do Livro, Portugalska)

9. The new edition of the UNIMARC Manual and future work related to UNIMARC. Brian Holt (British Library)

10. UNIMARC authorities. Mirna Willer (Nacionalna i sveučilišna biblioteka, Zagreb)

11. UNIMARC with CDS/ISIS. Alan Hopkinson (Tate Gallery, UK)

S krajšimi predstavitevami aktivnosti na področju univerzalne bibliografske kontrole in uporabe UNIMARCa pa so sodelovali predstavniki vseh baltskih držav (Litve, Latvije, Estonije), Rusije in Danske.

V okviru seminarja so potekale tudi delavnice na temo ISBD, ISBN ISSN, normativne kontrole, nacionalne bibliografije, vse-

binske obdelave ter uporabe CDS/ISIS kot priprave na UNIMARC.

Najbolj zanimivi in za nas aktualni sta bili predstavitve nove izdaje Priročnika za UNIMARC, ki bo izšla julija, in prikaz strukture normativnih datotek po UNIMARC/AUTHORITIES. Predvsem slednje so za nas nekaj novega. Verjetno se niti še ne zavedamo, koliko dela, novega znanja in naporov bo potrebno vložiti v vzpostavitev normativne kontrole v sistemu vzajemne katalogizacije. Lahko pa bi se začeli zavedati potrebe po upoštevanju enotnih (mednarodnih) pravil in standardov, ki so bili pripravljeni z vizijo mednarodne izmenjave podatkov. Tu nas utegnejo Litvanci prehiteti po desni: zelo se zavedajo, kako je to pomembno za dober kooperativni sistem obdelave in za mednarodno sodelovanje in so se tega lotili načrtno in z odgovornostjo, IFLA pa jim pri tem resnično nudi vso podporo. Kaže, da so se enako zagnano lotili tudi ostalih segmentov, saj je na prvi pogled vidno, da ogromno vlagajo (tudi s podporo tujine) v obnovo svoje kulturne dediščine.

Zlata Dimec

OBVESTILA

Razstava v koprski Osrednji knjižnici. V ponedeljek, 16. maja so v koprski Osrednji knjižnici počastili 80-letni jubilej znane in priljubljene mladinske pisateljice Branke Jurca. Pripravili so razstavo in srečanje otrok in staršev s pisateljico, ki jo je predstavila prof. Jasna Čebren. Razstava je bila odprta do 20. junija.

Delo Branke Jurca je na razstavi prikazano po naslednjih poglavjih: prve objave, samostojne knjižne izdaje, uredniško delo, prevodi ter izbor literature o pisateljici. Knjižni del razstave spremljajo panoji s fotografijami o pisateljicinem življenju in delu, razni osebni dokumenti, ilustracije njenih del ipd.

Domoznanski oddelek, ki je razstavo pripravil, je uspel zbrati skoraj vse gradivo iz svojega fonda, razen nekaj del, zlasti prevodov, ki si jih je izposodil v Narodni in univerzitetni knjižnici ter v Pionirski knjižnici v Ljubljani. Pri pripravi razstave je oddelek sodeloval tudi s pisateljico ter z arhitektko Jelko Balaban iz Kopra. — Vilma Krapež

Poletni delovni čas v INDOK/knjižnici za bibliotekarstvo. Indok/knjižnica za bibliotekarstvo v NUK obvešča vse svoje uporabnike, da bo v juliju in avgustu odprta le dopoldne, in sicer od ponedeljka do petka od 9.00 do 14.00. — Jelka Kastelic

Nova tečaja v izobraževalnem programu NUK. V mesecu juniju sta v NUK prvič potekala dva nova tečaja in sicer o osnovah dela v VMS okolju, računalniškem povezovanju in komuniciranju preko elektronske pošte ter o informacijskih možnostih, ki jih ponujajo novi komunikacijski vmesniki, kot so Gopher, WWW in Archie. Tečaja so vodili sodelavci Računalniškega centra Univerze v Ljubljani. Datumi jesenskih tečajev bodo objavljeni v Programu izobraževanja NUK za obdobje oktober 1994 - januar 1995. Program bodo v mesecu septembru prejele vse splošnoizobraževalne knjižnice. — Melita Ambrožič

V. posvetovanje specialnih knjižnic. Sekcija za specialne knjižnice ZBDS in Centralna tehniška knjižnica organizirata 10. in 11. novembra 1994 v prostorih KRKE, Dunajska 65 v Ljubljani letos že tradicionalno V. posvetovanje: Vloga specialnih knjižnic pri pospeševanju družbenega in gospodarskega razvoja. Tema letošnjega posvetovanja bo: **Kakovost storitev v specialni knjižnici.** Kotizacija za udeležence, ki želi prejeti zbornik bo 100 DEM (v tolarski protivrednosti). Kotizacija brez zbornika bo 60 DEM (v tolarski protivrednosti).

Za vse informacije v zvezi s posvetovanjem se obrnite na mag. Nado Češnovar, tel. 214-072. — mag. Angela Čuk

Vprašalnik. Naprošamo vse udeležence letošnjega sestanka specialnih knjižnic (9. junija 1994), ki niso vrnili izpolnjenega vprašalnika, naj vprašalnik čimprej pošljejo na naslov: Zdravka Pejova, Knjižnično-informativna služba, Mednarodni center, Dunajska 104, 61000 Ljubljana. — Zdravka Pejova

Marketing v neprofitnih organizacijah. Enota za razvoj knjižničarstva pri Narodni in univerzitetni knjižnici bo konec septembra ali prve dni oktobra letos organizirala seminar, na katerem bomo obravnavali področje marketinga v neprofitnih organizacijah s posebnim poudarkom na kulturi marketinga, internem marketingu, kvaliteti storitev, ter uporabi marketinga v praksi.

Predavatelja bosta dr. Boris Snoj in mag. Vlado Gabrijan. Oba sta predavatelja na Ekonomsko poslovni fakulteti Univerze v Mariboru. Seminar naj bi potekal dva dni.

Z raznimi sponzorji se dogovarjamo tudi za

sofinanciranje seminarja. Če nam ne bo uspelo zagotoviti sofinanciranja, bomo žal morali uvesti kotizacijo za udeležbo.

Seminar bo namenjen predvsem visokošolskim in specialnim knjižničarjem, kajti knjižničarji splošnoizobraževalnih knjižnic so podoben seminar že poslušali lansko leto v Moravcih.

O vseh ostalih podrobnostih seminarja boste pravočasno obveščeni. Prijave za seminar bomo zbirali v septembru.

Ana Martelanc

Hans Christian Andersen - življenje in delo. Mednarodna mladinska knjižnica v Münchnu pripravlja skupaj z Muzejem H.Ch. Andersena v Odenseju veliko mednarodno razstavo ilustriranih pravljicnih izdaj danskega pravljicarja. Razstava bo v času od 16. septembra do 11. oktobra v Mednarodni mladinski knjižnici - International Jugendbibliothek v München Schloss Blutenburg. D-81247 München. Vabimo vas, da se udeležite organiziranega ogleda razstave in knjižnice. Prijavite se, prosim, do 31. avgusta pri gospe Bernardi Kastelec, Slovenijaturist, Slovenska 58, 61000 Ljubljana, tel.: 061/325-782, 13-15-288. — Tanja Pogačar

Open society Fund - Slovenia. Sklad za odprto družbo - Slovenija obvešča vse zainteresirane splošnoizobraževalne, visokošolske in strokovne knjižnice, da lahko zaprosijo sredstva za kritje materialnih stroškov svojih projektov. Prosilci morajo izpolniti obrazec, ki je na voljo v OSF - Slovenia. Na vašo zahtevo obrazce lahko dobite tudi po pošti. V OSF - Slovenia prosijo potencialne kandidate, da jih zaradi preobremenjenosti pisarne ne kličete po

telefonu, temveč vsa vaša vprašanja pošljete po pošti na naslov: Open Society Fund - Slovenia (za Alda Milohnića), Miklošičeva 13, Ljubljana, ali pa pošljete po faksu št. 061/312-139.

NAGRADNA UGANKA

Koliko poznamo strokovno literaturo.

Kdo je avtor tega citata, ki je iztrgan iz daljšega poglavja o tipologiji uporabnikov knjižnic:

“...Pri ženskem čitatelju manjka torej zanimanje za vse, kar ni povezano z lastnim živlenskimi položajem. Ženska odklanja razčlenbo stvarnorazumskega sveta v abstraktne pojme, ne zanima se za društvene vede, a tudi ne za spoznavne sisteme...”

Rešitev uganke (avtorja in delo iz katerega je vzet navedeni citat) pošljite na uredništvo Knjižničarskih novic in prvi, ki bo pravilno odgovoril, bo dobil knjižno nagrado.

BORZA DELA

Slovenska akademija znanosti in umetnosti - Biblioteka, Novi trg 3-5, p.p. 323, 61001 Ljubljana. V Biblioteki SAZU želimo takoj zaposliti bibliotekarja z visokošolsko diplomiro humanistične ali družboslovne smeri, poznavanjem klasifikacije po UDK in indeksiranju, poznavanjem osnov računalništva in znanjem več tujih jezikov. Vse nadaljnje informacije dobite pri Mariji Fabjančič, upravnici Biblioteka, od ponedeljka

do petka (9.00 – 12.00 ure) - lahko osebno, pisno, po telefonu (061) 125-60-68 int. 244 ali elektronsko na SAZU::MARIJA. — Marija Fabjančič

Svoje znanje in strokovne izkušnje ponuja dipl. inž. kemije Nada Darinka Celija, ki je kot "trajni tehnološki višek trenutno brezposelna. Kolegica Celija ima bogate izkušnje pri delu v specialni knjižnici, še posebej s procesi on-line iskanja informacij v različnih informacijskih servisih. V kratkem naj bi izšla njena knjiga: Učinkovito iskanje informacij v bazah podatkov v dialogu ONLINE - smernice v praksi. Naslov: Nada Darinka Celija, Šmartinska 66, 61000 Ljubljana.

PRILOGI

1. "Knjižnico je treba ljubiti"

V prvi prilogi objavljamo zanimiv prikaz knjižnic, arhiva in inštituta za patologijo knjige v Rimu in Vatikanu. Prispevek je kratek prikaz zanimivosti, ki so si jih ogledali knjižničarji med strokovno ekskurzijo v Rim in Vatikan, ki jo je organiziralo društvo bibliotekarjev Gorenjske.

2. Strokovno posvetovanje ZBDS

V drugi prilogi objavljamo okvirni program letošnjega strokovnega posvetovanja ZBDS "Knjižnice v času sprememb", ki bo 10. in 11. oktobra v Festivalni dvorani na Bledu, prijavnico in rezervacijo za hotel.

V KROŽENJE

KNJIŽNIČARSKE NOVICE, 4(1994), št. 6-7. ISSN 0353 - 9237.

Izdala in razmnožila: NUK, Turjaška 1, Ljubljana.

Uredila: Jelka Kastelic. Naklada: 570 izvodov. Prejetih tekstov ne lektoriramo.

Na podlagi mnenja Ministrstva za informiranje Republike Slovenije št.23/179 - 92 z dne 16. 3. 1992 štejejo *Knjižničarske novice* med proizvode informativnega značaja iz 13. točke tarifne številke 3 Zakona o prometnem davku, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5 %.

“KNJIŽNICO JE TREBA LJUBITI”

Ob koncu meseca maja je društvo bibliotekarjev Gorenjske organiziralo strokovno ekskurzijo v Rim in Vatikan. Kar takoj je treba dodati, da je bila agencija Kompas Kranj (in posebej strokovni vodja naše poti g. Jože Lebar) tista, ki je poskrbela za brezhiben potek ekskurzije in da je obisk “večnega mesta” v srcih vseh nas zapustil nekaj lepega tudi zaradi srečanja z našim rojakom, direktorjem Vatikanske knjižnice dr. Ivanom Rebernikom. Na trenutke se nam je celo zazdelo, da bi moral vsak knjižničar enkrat obiskati vatikansko ali pa katero izmed papeških (cerkvenih) knjižnic, da bi spoznal pomen knjižnice in se naučil ljubiti svoj poklic.

Strokovna ekskurzija je bila organizirana tako, da smo si poleg knjižnic, arhiva in inštituta za patologijo knjige lahko ogledali še nekaj najbolj znanih antičnih spomenikov (rimski griči, Kolosej, Circus Maximus, Forum Romanum in cesarski forumi, Kapitol, Panteon, Fontana di Trevi, Špansko stopnišče, bazilika sv. Pavla, Apijska cesta, katakombe sv. Klimenta, Albanski griči z mestecem Frascati, Vatikanski muzeji, Sikstinska kapela, bazilika sv. Petra itd.). Vtisov in novih informacij je bilo seveda preveč, da bi jih lahko zapisala v tem prispevku, zato se bom ustavila le ob tistih obiskih in ogledih, ki so sodili na področje knjižničarstva, glede lepote Rima pa bi samo povzela misli, ki jih je zapisala potovalna agencija v naš program poti: “V Rimu se na vsakem koraku srečujemo z njegovo tisočletno zgodovino, odkrivamo sledove iz časov njegovega nastanka, občudujemo ostaline iz bleščatega obdobja cesarjev in papeške vladavine. Rim je pomenil moč in bogastvo, preživel pa je tudi čase ponižanja in revščine. Njegovi vladarji so mu prek svojih urbanistov, arhitektov, kiparjev in slikarjev vtisnili pečat

svoje dobe in lastnih nazorov. Vse to bogastvo človekove ustvarjalnosti dviguje Rim nad mnoga ostala mesta.”

Inštitut za patologijo knjige

Inštitut je specializiran za proučevanje bolezni in poškodb knjig ter iskanje načinov za njihovo popravilo, hkrati pa predstavlja enega od najlepših tovrstnih muzejev na svetu. Razstavljeni so tako povzročitelji poškodb (biološki škodljivci, naravne nesreče, kemični vplivi), kot tudi njihove posledice - poškodovano knjižnično gradivo. Razstavljeni so tudi različni materiali, nosilci zapisov (od povoščenih tablic, papirusa, pergamenta ... do modernih elektronskih nosilcev zapisov) ter snovi za izdelavo črnila in papirja. Gre torej za raziskovalni inštitut, na katerega se obračajo knjižnice in arhivi iz cele Italije, ko rabijo strokovno pomoč pri restavriranju poškodovanega gradiva.

Uslužbenka inštituta, ki nas je sprejela, nam je razložila mnoge “skrivnosti” restavriranja poškodovanih knjig ter opisala poskuse, ki jih opravlja njihov biološki laboratorij (zanimiv je bil npr. poskus uničevanja mikroorganizmov, saj so nekateri tako trdovratni, da jih niti zamrznitev na 30 stopinj po ničlo ne uniči - ko so gradivo odmrznili, so se nemoteno razvijali dalje). Še posebej pozorno smo prisluhnili, ko so prišli na vrsto termiti, ki neutrudno “garajo” tako v papirju kot lesu, in ko opaziš njihov obisk, je že prepozno. Strokovnjakinja je še posebej poudarila pomen pravilne temperature in vlage v prostorih s knjižničnim gradivom, kajti topel in vlažen zrak povzroči, da se razni mikroorganizmi razvijajo pospešeno. Spoznali smo tudi kemične poškodbe gradiva (npr. vpliv svetlobe na papir), poškodbe, ki jih povzroča črnilo ter posledice naravnih nesreč (npr. poplave v Firencah leta 1966 in potresa v Messini leta 1908), vojaških spopadov itd. V inštitutu poskušajo umetno vplivati na

različne nosilce zapisov in na tak način ugotavljati, kakšne poškodbe nastajajo. Glavni cilj inštituta za patologijo knjige ni restavracija gradiva, ampak proučevanje škodljivih vplivov nanj. Poudarek dajejo preventivi, ne t.i. kurativi, če pa že do poškodbe pride, naj bo originalno gradivo po restavraciji čim bolj podobno svoji prvotni obliki.

V oddelku za restavracijo knjig so nam prikazali popravilo nekaterih zanimivih primerkov rokopisov, inkunabul in knjig, pri katerih so bili poškodovani listi, vezava ali platnice. Gradivo pred restavriranjem poslikajo, med postopkom restavracije pa natančno zapisujejo, kateri posegi so bili opravljeni. Vsaka restavrirana knjiga tako dobi t.i. dokumentacijo restavratorskega posega. Restavratorski oddelok tudi nadzira privatne restavratorje in jim nudi strokovno pomoč. Malo za šalo in malo za res so nam povedali, da so v restavratorskem poklicu boljše ženske, ker so bolj potrpežljive, kot knjigovezi pa moški, saj je pri delu potrebna večja fizična moč. Ob koncu smo si ogledali še pralnico papirja ter orodje in stroje za restavriranje papirja, lesa in kovin.

Vatikanska knjižnica

Vatikan je dejansko ime za papeževo palačo v t.i. Vatikanskem mestu, ki je papeški državni teritorij površine 0.44 m² in ima nekaj več kot 1.000 prebivalcev. Vatikansko mesto obsega Vatikan, cerkev sv. Petra, papeževe vrtove in Petrov trg. Italija je papeževo suverenost priznala leta 1929 z lateransko pogodbo, vatikansko mesto pa je bilo razglašeno za nevtrarno področje. Vatikansko mesto kot državo razglša ustavni zakon iz omenjenega leta. Zanimivo je, da Vatikansko mesto še danes čuvajo švicarski gardisti.

Pri samem vstopu v Vatikansko mesto nismo imeli težav, saj nas je ob vhodu pričakoval dr. Rebernik, kolega, ki pa je bil oblečen v kratke hlače, je v prvi trgovinici nabavil tre-

nirko, pa so bili strogi gardisti zadovoljni.

Prvi podatki o današnji Vatikanski knjižnici segajo v 4. stoletje iz katerega je Hieronimov zapis o obnavljanju knjižnice. Vse do 12. stoletja se je o knjižnici precej pisalo, saj je veljala navada, da so papeži na pot vzeli tudi svojo knjižnico, ker so menili, da gre za zaklad (!), potem pa se za dobro stoletje sled za knjižnico izgubi. V 14. stoletju je bila knjižnica skupaj s sedežem papeštva preseljena v Avignon in je vse do 1902 ostala tam, del nje pa je tam še danes. Zgodovino knjižnice so torej ustvarjali papeži, nekateri med njimi so bili prav strastni zbiralci gradiva (papež Nikolaj je npr. svoje sle pošiljal po svetu, da so kupovali rokopisne kodekse, kar ni mogel kupiti, je dal prepisati), na sploh pa so veliko časa posvečali kulturi in humanizmu in torej velik del svojega življenja preživeli v knjižnici. Uradni začetnik knjižnice je papež Sikst IV., ki je 15.6.1475 izdal dekret o ustanovitvi knjižnice, sicer pa dal poleg knjižnice zgraditi še sikstinsko kapelo, več vatikanskih palač ter dograditi kupolo cerkve sv. Petra. Imenoval je prvega knjižničarja, knjižnici pa dal "pečat" ustanove, ki naj služi vsem raziskovalcem iz celega sveta, ne glede na njihovo barvo, religijo, politično prepričanje. Iz tega časa obstajajo celo zapisi o izposoji rokopisov. Današnje prostore pa je knjižnici dal papež Sikst V.

Sprva sta bila knjižnica in arhiv ena ustanova, v začetku 17. stoletja pa ju je papež Pavel V. ločil. Zanimivo je, da so papeži za knjižnico kupovali gradiva širom po svetu, včasih so kupili kar cele knjižnice ali pa so te prispele vanjo kot vojni plen. Gradivo je še danes postavljeno v takšni obliki, kot je v knjižnico prispelo in je že sama postavitev svojevrsten zgodovinski dokument. Knjige oz. knjižnice so v Rim vozili na vozovih z volovo vprego in marsikatero s tem rešili propada (ohranili so npr. heidelberško knjižnico, ki bi bila sicer ob zavezniškem bombardiranju uničena - po vojni so Nemcem vrnili vse

nemške rokopise, latinske pa obdržali).

V 18. stoletju je v okviru knjižnice nastal še muzej, saj so raziskovalci rimske zgodovine vanjo prinesli številne odkrite eksponate. Muzej se je kasneje osamosvojil in postal posebna ustanova.

Tudi danes v Vatikanski knjižnici zelo radi poudarijo, da je knjižnica namenjena raziskovalcem vsega sveta, za proučevanje gradiv, ki jih nikjer drugje ne morejo najti v takšnem obsegu. Trubarjevo "Cerkovno ordningo" lahko prebiramo prav tukaj. Seveda pa je gradivo dostopno le "resnim" obiskovalcem, torej tistim, ki so najmanj podiplomci, študentom pa le, če iščejo gradivo, ki ga ni nikjer drugje na svetu.

Zgodovinski tajni arhiv je raziskovalcem odprl šele papež Leon XIII. (tekočega arhiva seveda ne), kar je vanj privabilo množice raziskovalcev, ki jih je zanimalo predvsem, kaj so papeški nunciji poročali o določenih državah. Kasneje je prišlo v Rimu do ustanovitve številnih kulturnih centrov oz. raziskovalnih inštitutov, saj je mesto neizčrpen vir za različna proučevanja.

Vatikanska knjižnica je najprej nabavljala oz. zbirala vse gradivo, ki je bilo dostopno, kasneje pa je izbor zožila in danes nabavlja le gradiva, ki so potrebna pri proučevanju njenega lastnega fonda. Izmed zgodovinskih podatkov omenimo le še papeža Pija XI., ki je bil nekoč celo sam vodja knjižnice in ji je potem, ko je zasedel papeški prestol, dal velike privilegije, pa ne le knjižnici, tudi knjižničarjem! V tistem času so knjižničarji delali 33 ur tedensko, pred začetkom knjižničarskega dela pa so se morali vsak dan obvezno izobraževati (prebirati strokovne tekste).

V primeru Vatikanske knjižnice ne gre za teološko knjižnico, saj večina njenega gradiva pokriva druga znanstvena področja. Ponosni so na 140.000 rokopisnih kodeksov, ne pozabijo pa opozoriti, da velik del knjižničnega gradiva sploh še ni odkritega oz. je še neraziskano.

Poleg knjižničnega gradiva hrani knjižnica bogato zbirko kovancev (menda je ena najbogatejših na svetu) in umetniških predmetov, ki večinoma še niso inventarizirani. V knjižnici je namreč skupaj zaposlenih le 80 delavcev, po standardih naj bi jih bilo kar 400. Knjižnica ima na voljo preko 20.000 m² prostora in okoli 50 km polic. Njena čitalnica je odprta dopoldne (po potrebi tudi popoldne) in je sedaj nadstropje nižje od prvotne čitalnice (leta je postala del muzeja, saj so v njej znane freske - postavitve polic za gradivo bi jih namreč zakrila). Ob čitalnici je na voljo referenčno gradivo in sicer okoli 75.000 enot tiskanega gradiva (enciklopedije, vodiči, biografije, bibliografije ipd.) Za proučevanje pa so na drugi strani čitalnice dostopni rokopisi. Skupaj ima knjižnica preko 900.000 enot tiskanega gradiva, skoraj 150.000 enot rokopisnega gradiva, 7.000 inkunabul, slovi po zemljevidih in številnih zbirkah posebnih gradiv. Prava poslastica je bil ogled nekaterih najbolj znamenitih rokopisov (npr. pisma sv. Petra iz 3. stoletja, grški komplet svetega pisma iz sredine 4. stoletja, Vergilova rokopisa iz 5. stoletja, evangeliji v glagolici iz 10. stoletja, novi evangelij nemškega porekla iz 9. stoletja itd.).

Neprecenljivo bogastvo vatikanske knjižnice je temu primerno tudi varovano - vsa skladišča so klimatsko strogo nadzirana in dodatno protipotresno zaščitena s posebnimi jeklenimi traverzami. Poskrbljeno je tudi za protipožarno varnost (vmesna kovinska vrata, kovinske omarice za kataloge itd.).

Knjižnica se skoraj v celoti samofinancira. Znana je dejavnost njene založbe in posebej knjižničarske šole, ki so jo ustanovili leta 1937. Šola letno sprejme 100 študentov, izmed približno 350 prijavljenih kandidatov. Polovica vpisanih že ima doktorat znanosti! Osnovni kurz traja eno leto, kdor pa konča vse predmete z odliko, lahko vpiše še drugi oz. tretji letnik. Govora je torej o elitni knjižničarski šoli, ki daje v glavnem bodoče direktorje knjižnic.

Šolnina je nizka - letno le 500.000 lir. Zanimivo je, da so udeleženci šole večinoma ženske.

Leta 1984 so v knjižnici uvedli računalniško obdelavo gradiva, pravijo, da potrebujejo še kakšni dve leti, pa bodo celoten klasičen katalog imeli obdelan računalniško. Izbrali so kanadski integrirani programski paket GEAC in zadovoljni so s svojo izbiro. Poleg t.i. retrospektive pripravljajo še en resnično velik projekt - prenos (digitalizacija) starih rokopisov v računalniško obliko in online dostop do zbirke preko Interneta. Podatke o virih lahko uporabniki iščejo online preko sistema OPAC, pa seveda tudi še v klasičnih katalogih. T.i. retrospektivo vnašajo resnično pospešeno - knjižničarji delajo tudi doma, angažirani so študentje - pravijo, da delajo "dan in noč". Za vsebinsko obdelavo uporabljajo gesla Kongresne knjižnice, sicer pa je fond postavljen po t.i. Rebernikovi klasifikacijski shemi.

Tajni vatikanski arhiv

Naziv "tajni" pravzaprav ni pravilen, pomeni le, da arhiv ni "javen", je pa dostopen za proučevanja (seveda gradivo, ki je za javnost že odprto). Kot smo že omenili, ga je papež Leon XIII. leta 1880 odprl za potrebe raziskovalnega dela. Dnevno je danes v njem povprečno 80 raziskovalcev iz celega sveta. Tudi v arhivu radi poudarijo, da gre za "evropski" ali kar "svetovni" arhiv, saj so tu gradiva, ki se nanašajo na vse evropske dežele oz. narode, pa tudi mnoge druge. Zato so nam takoj na začetku pokazali prepis Leibnitzovega pisma, v katerem le-ta omenja evropskost arhiva. Arhiv ima poleg pisnega gradiva (razna pisma kraljev in cesarjev - videli smo npr. nekaj pisem, ki jih je podpisala Marija Terezija, registre, prošnje, naslovljene na papeže, poročila papeških nuncijev ipd.) tudi največjo zbirko zlatih pečatnikov (v svetu je poznanih približno 200 zlatih pečatnikov, vatikanski arhiv jih hrani kar 81). Zanimivo je, da so tudi

arhiv (kot knjižnico) odpeljali v Francijo in se je pri vračanju gradiva v Italijo izgubila skoraj ena tretjina fonda oz. je bil uničen.

Tajni vatikanski arhiv je centralni papeški arhiv in vanj pošiljajo poročila vsi papeški nunciji (diplomatski predstavniki Vatikana oz. ambasadorji ali poslaniki). Za raziskovanje so dostopni dokumenti do leta 1922, kasnejši pa še ne. Papeži odpirajo posamezne dele arhiva enkrat ali dvakrat v obdobju svojega papeževanja, najmanjši čas zaprtosti določenih arhivskih dokumentov za javnost je 70 let, arhiva pa ne morejo odpreti, dokler je še živ kakšen izmed potomcev osebe, ki ji arhiv pripada. Trenutno čaka na odprtje arhiv papeža Pija XI. Dokumente inventarizirajo šele takrat, ko arhiv odprejo.

V arhivu je zaposlenih 35 delavcev, organiziran pa imajo tudi laboratorij za restavriranje dokumentov, za mikrokopiranje (pomembnejših dokumentov sploh ne dajo v uporabo v originalni obliki), za obnovo pečatov itd.

Skrb za varnost gradiva je tudi v arhivu na visoki stopnji - skladišča so v dveh nadstropjih pod zemljo (po 50.000 m polic v vsakem), zgrajena po najnovejših standardih, kontrola temperature in vlage je stroga, vgrajene so sodobne alarmne naprave itd.

Asociacija URBE in njena mreža cerkvenih knjižnic

Asociacija URBE (Unione Romana Biblioteche Ecclesiastiche) je bila uradno ustanovljena 13. maja 1991. Ustanovitelji so bili rektorji šestih cerkvenih akademskih institucij, ki so že uvedle oz. so ravno uvajale avtomatizacijo poslovanja svojih knjižnic. Ustanovni dokument je potrdila tudi italijanska vlada. URBE je cerkvena in kulturna asociacija s sedežem v Rimu, je avtonomna in neprofitno usmerjena, njen namen pa je, voditi, upravljati in koordinirati proces avtomatizacije ter sodelovanja med knjižnicami. V projekt je trenu-

tno vključenih 14 knjižnic cerkvenih univerz, v prihodnosti naj bi bilo vključenih preko 200 knjižnic. Nekakšen motor dogajanj je ravno dr. Rebernik. O projektu govori kot o "komaj rojenem otroku, ki ga je treba negovati, da bo čimprej odrasel". Računalniško omrežje asociacije URBE so vzpostavili leta 1993 in povezali knjižnice papeških (cerkvenih) univerz v Rimu. Centralno vozlišče, kjer je tudi vzajemna podatkovna zbirka, je v knjižnici Gregorijanske univerze. V knjižnicah uporabljajo DEC računalniško opremo (M-VAX 3100 ali/in VAX 4000 oz. 6000). Lokalne mreže so zasnovane na Ethernetu. Celoten sistem upravlja en strokovnjak (upravitelj sistema), zaposlen v knjižnici Gregorijane, skrb za strojno in programsko opremo pa so prepustili za to specializiranim firmam. Dr. Rebernik je poudaril, da so z uvedbo računalniške tehnologije "zidovi knjižnic porušeni" in le-te dejansko postajajo "last vseh". Dal pa nam je vedeti, da jim sodobna tehnologija ne "ukazuje", kaj in kako delati, ampak je zgolj njihov pomočnik (kot nekoč kreda, svinčnik, pisalni stroj ...). Da bi se v to prepričali, smo si imeli priložnost ogledati dve izmed knjižnic, že aktivno vključenih v sistem: knjižnici Gregorijanske univerze in papeške visoke šole (ateneja) sv. Anselma.

Asociacija se je, po različnih raziskavah in analizah obstoječe programske opreme, odločila za ALEPH (Automated Library Expandable Program), ki je nastal in se razvija v Izraelu. Dr. Rebernik je poudaril, da pač niso imeli niti časa niti denarja, da bi "eksperimentirali" sami. Na vprašanje, kako to, da niso izbrali GEAC, ki ga že uporablja Vatikanska knjižnica, pa je odgovoril: "Mar nismo imeli različnih pisalnih strojev, dokler smo podatke tipkali na kataložne kartice?" ALEPH je integrirani sistem, ki pokriva vse funkcije knjižnice, je pa tudi dokaj fleksibilen in prilagodljiv potrebam različnih knjižnic. Gre za večjezični paket, ki podpira tudi pre-

cejšnje število pisav (latinska, grška, arabska, hebrejska in cirilica). ALEPH ima hierarhično strukturo in podpira tako delo v posameznih knjižnicah (lokalni nivo) kot večih knjižnic hkrati, ki so na istem vozlišču ali različnih računalnikih, vključenih v mrežo (vzajemni nivo). Sicer pa je bila prva instalacija programske opreme ALEPH izvedena na Hebrejski univerzi v Jeruzalemu leta 1980. Danes ALEPH uporablja vseh sedem izraelskih univerz ter številne splošne knjižnice in knjižnice raziskovalnih inštitutov v Izraelu; španski katalog CIRBIC, ki ga skupaj izgrajuje 96 specializiranih knjižnic, informacijska mreža Češke in Slovaške - CASLIN itd. V Italiji je danes ALEPH dokaj popularen paket, poleg preko 30 posamičnih instalacij so februarja 1993 univerze v Pisi, Constanzi, Genovi, Sieni in Udinah ustanovile mrežo ITALE (Italian Aleph Network), ki omogoča danes dostop do preko 800.000 bibliografskih zapisov. Asociacija URBE načrtuje skorajšnjo vključitev v to mrežo preko Interneta.

Knjižnica Gregorijanske univerze

Začetki Gregorijanske univerze segajo v 16. stoletje - ustanovljena je bila leta 1551. Danes so v univerzo združene fakultete za: teologijo, kanonsko pravo, filozofijo, cerkveno zgodovino, misionologijo in družbene vede, inštituti za spiritualnost, psihologijo, religiologijo, visoka šola za latinsko literaturo, interdisciplinarni center za družbeno komuniciranje ter visokošolski program kulturnega poslanstva Cerkve. Univerzo obiskuje preko 3000 študentov iz 109 držav, poučuje jih 330 profesorjev in asistentov iz 40 držav.

Knjižnica Gregorijanske univerze je bila ustanovljena hkrati z univerzo, današnja knjižnica pa leta 1928 - v novi zgradbi Gregorijanske univerze. Njen fond obsega 800.000 enot, prejema pa 3.500 naslovov periodičnih publikacij. Tudi tukaj je gradivo postavljeno

po Rebernikovi klasifikacijski shemi. V posebnem prostoru so ves čas na voljo nove knjige in revije - razstavljene so en teden, tako, da si jih predvsem učitelji univerze lahko v miru ogledajo. Nekaj posebnega je sam prostor knjižnice, visok je za pet normalnih nadstropij, posamezne galerije, na katerih so knjižne police ali vhodi v stranske prostore (skladišča), so povezane s stopnicami. Malce dalj časa smo se zadržali v prostoru, kjer je gradivo s področja marksističnih ved in ruske filozofije. Ta zbirka se je najprej imenovala ruska knjižnica (gradivo je bilo namreč prineseno iz Rusije), leta 1970 pa je Gregoriana ustanovila sekcijo za študij marksističnih ved, ki mu je knjižnica služila (danes šteje preko 60.000 enot gradiva in predstavlja najboljšo zbirko marksistične literature v Evropi). V njej so tudi gradiva, ki so bila v posameznih deželah prepovedana - tukaj so jih njihovi znanstveniki lahko nemo-teno proučevali.

V knjižnici je zaposlenih 15 delavcev, med njimi je 11 strokovnih delavcev. Odprta je ves dan. Na vprašanje, kako zmorejo opraviti toliko dela, smo dobili odgovor, da je vse odvisno od organizacije in duha! Izgleda, da pri nas pozabljamo tako na eno, kot na drugo. Univerza je jezuitska in se financira sama, torej tudi stroške knjižnice pokriva brez zunanje pomoči.

Računalniški katalog so javnosti odprli oktobra 1993, obsega pa okoli 80.000 zapisov. V knjižnici Gregorijanske univerze skrbijo tudi za centralni računalnik in vzajemno bazo podatkov članic URBE in imajo za to namenjen poseben prostor. Zanimivo pa je, da kljub delu s sodobno tehnologijo v knjižnici ne pozabljajo na knjigo. V enem izmed skladiščnih prostorov smo srečali njihovega strokovnjaka s področja informatike (prihaja iz Japonske, kjer je tudi opravil ustrezni doktorat znanosti), ki je s sešalcem v roki čistil stare knjige. Omenil je, da to dela vsako soboto in mu pomeni svojevrstno sprostitve, pa še nove ideje se mu porodijo v

glavi.

Knjižnica papeškega anteneja sv. Anselma

Antenej je bil ustanovljen leta 1687 in služi šolanju benediktincev. Danes obsega fakulteto za filozofijo, teologijo in sveto liturgijo. Knjižnica sv. Anselma je bila ustanovljena leta 1887, fond pa je predstavljala donacija kardinala Dusmeta. Kasneje je prejela kot donacije cele knjižnice, npr. papeža Leona XIII., Pija X. in različnih benediktinskih samostanov. Knjižnica je leta 1987 dobila nove prostore in sicer v kriptoriju cerkve, kjer je prej bila kapela. Pater Bucher, direktor knjižnice, je to komentiral z besedami: "Naša knjižnica je še en dokaz več, da so knjižnice temelji vsega." Sama ureditev prostorov je dokaz, kako je mogoče na prvi pogled neprimerne prostore za knjižnično dejavnost, spremeniti v prav funkcionalne. Gradivo je prosto dostopno, tudi v skladiščih, ki so umaknjena levo in desno od osrednjega prostora (informacijski del).

Pater Bucher nam je pokazal iskanje podatkov preko OPAC in ni pozabil večkrat povedati, da v bistvu sovraži računalnike, a kaj, ko jih potrebujejo. Vsekakor pa ne dovoli, da bi mu "ukazovali". Knjižnici, ki sama po sebi ni ustrezno organizirana in ne ve, kaj je njeno poslanstvo, pa itak stroji nič ne pomagajo... ALEPH je pohvalil, a pristavil, da bi marsikatera rešitev pa vendarle že lahko bila bolj pametna. Ko se pogovarjaš s tako razgledanim možem (doktor filozofije, specialist za filozofijo matematike), ti postane bolj jasno, zakaj imajo knjižnice, ki smo si jih ogledali, takšen status in so tako spoštovane.

V knjižnici sv. Anselma smo si podrobneje ogledali način obdelave gradiva v sistemu ALEPH. Nam v samotolažbo - tudi oni se ukvarjajo z vprašanji normativnih datotek. Pa še ena zanimivost: vsak uporabnik knjižnice lahko dobi ustrezno geslo za delo

na njihovem računalniku. Uporabnike imajo razvrščene v več kategorij, glede na to, kaj jim na računalniku dovolijo početi. Pravijo, da zlorab zaupanja ni.

Kaj reči ob koncu? V obiskanih knjižnicah smo se naučili marsikaj novega, predvsem pa občutili, kako cenjena ustanova je knjižnica pri njih. In kaj (kdo) dela knjižnice takšne? Ne le bogastvo njihovih fondov ampak tudi "bogastvo" ljudi, ki delajo v njih. Predvsem pa širina njihovega duha! Besed, ki jih je izrekel o knjižnicah in knjižničarstvu dr. Rebernik, ni moč pozabiti. Ena od njegovih misli je zapisana kot naslov tega prispevka ...

Melita Ambrožič

KNJIŽNICE V ČASU SPREMEMB
Strokovno posvetovanje Zveze bibliotekarskih društev Slovenije
Bled, Festivalna dvorana, 10. in 11. oktober 1994

Okvirni program posvetovanja:

ponedeljek, 10.10.1994

9³⁰ - 10³⁰ Prijava udeležencev

11⁰⁰ Otvoritev posvetovanja

Pozdravni nagovori:

- predsednica DB Gorenjske: *Daniela Leskošek*
- predsednik Izvršnega sveta občine Radovljica
- predstavnik vlade
- predsednik ZBDS: *Ivan Kanič*

11³⁰ Podelitev Čopovih diplom in nagrad Kalanovega sklada

12⁰⁰ Uvodni referat

12³⁰ - 13⁰⁰ *Jure Sinobad: Kulturnozgodovinsko bogastvo radovljiške ravnine - DEŽELE*

13⁰⁰ - 15⁰⁰ Odmor in kosilo

15⁰⁰ - 19⁰⁰ Referati in razprava

Zakonodaja in standardizacija s področja knjižničarstva (velika dvorana)

15⁰⁰ - 17⁰⁰ *Eva Kodrič Dačić:*

Zakon o obveznem izvodu publikacij

mag. Tomaž Seljak:

Predstavitev osnutka predloga novega Zakona o knjižnični informacijski dejavnosti

Rajko Slokar:

Vodenje in upravljanje splošnih knjižnic z vidika nastajajočih zakonskih predpisov o knjižnični informacijski dejavnosti (delovni naslov)

mag. Lenart Šetinc:

(velika dvorana)

17⁰⁰ - 19⁰⁰ *Nika Pugelj:*

Razmišljanja k pričetku priprav okvirnih standardov za potujoče knjižničarstvo v Sloveniji

Bojana Skrt:

Vizija razvoja slovenskega potujočega knjižničarstva v luči spoznanj ob udeležbi velikega vseskandinavskega srečanja na Danskem

Silva Novljan:

Kakršna šola, taka šolska knjižnica

dr. Matjaž Žaucer:

- 17⁰⁰ - 19⁰⁰ **Etika, profesionalizacija, kvaliteta (mala dvorana, 1 nadstr.)**
- Marija Milenković:*
 Profesionalizacija, specializacija in neideologizacija dela v (specialnih) knjižnicah
Jože Urbanija:
 Slovenski knjižničarji o sebi
Andreja Pleničar:
 Za izposojevalnim pultom knjižnice
- 20⁰⁰ Družabno srečanje z večerjo (hotel GOLF)

Torek, 11.10.1994

- 9⁰⁰ - 10³⁰ Referati in razprave
- Izobraževanje, raziskovanje, razvoj (dvorana I)**
- 9⁰⁰ - 10³⁰ *mag. Melita Ambrožič:*
 Strokovno knjižničarsko izobraževanje v Sloveniji
Zlata Dimec:
 Strokovna usposobljenost za katalogizacijo v COBISSu: Analiza problematike
Vilenka Jakac Bizjak:
 Strategija razvoja bibliotekarskih kadrov v Sloveniji
- (dvorana II)
- 9⁰⁰ - 10³⁰ *mag. Nada Češnovar:*
 Interdisciplinarno raziskovanje bibliotekarstva
Alenka Šauperl Zorko:
 Znanje za knjižničarja - znanje za bralca: preoblikovanje knjižnice v informacijsko središče
mag. Primož Južnič:
 Evropa in Slovenija - kje so možnosti knjižnic?
Nada Čučnik Majcen:
 Sistem preventivnega varovanja gradiv
- 9⁰⁰ - 10³⁰ **Retrospektivna konverzija katalogov (dvorana III)**
- Stanislav Bahor:*
 Retrospektivna konverzija - zahteva sedanjosti v slovenskem KIS
Mateja Ločniškar Fidler, Tatjana Martinčič:
 Retrospektivna konverzija matičnega kataloga
mag. Jože Kokole:
 Teoretični pogledi na retrospektivno konverzijo katalogov
- 10³⁰ - 11⁰⁰ Odmor
- 11⁰⁰ - 12⁰⁰ Plenarno zasedanje - razprave, sprejem sklepov posvetovanja
- 12⁰⁰ - 14⁰⁰ Orgelski koncert na otoku

Strokovno posvetovanje Zveze bibliotekarskih društev Slovenije

KNJIŽNICE V ČASU SPREMEMB

Bled, Festivalna dvorana, 10. in 11. oktober 1994

PRIJAVNICA

Prijavljam udeležbo na strokovnem posvetovanju ZBDS:

Ime in priimek: _____

Knjižnica/ustanova: _____

Naslov: _____ Tel./Fax: _____

Čas bivanja: od _____ do _____ Društvo bibliotekarjev: _____

Orgelskega koncerta na otoku (11.10.1994) se bom udeležil(a) da ☐ ne ☐

Kotizacijo 100 DEM za člane in 150 DEM za nečlane, plačljivo v SIT po menjalniškem tečaju na dan plačila, vplačajte na žiro račun ZBDS Ljubljana, 50100-678-47436. Prosimo vas, da prijavnici priložite kopijo plačila.

Prijave sprejemamo do 15. septembra 1994 na naslov: Tajništvo ZBDS, Turjaška 1, 61000 Ljubljana, tel.: 1250-131/int. 40.

Datum.: _____

Podpis: _____

✂

Strokovno posvetovanje Zveze bibliotekarskih društev Slovenije

KNJIŽNICE V ČASU SPREMEMB

Bled, Festivalna dvorana, 10. in 11. oktober 1994

REZERVACIJA HOTELA

Ime in priimek: _____ Knjižnica/ustanova: _____

Naslov: _____ Tel./Fax: _____

Čas bivanja v hotelu: od _____ do _____

Rezervirajte hotel: **GOLF** ☐ **KOMPAS** ☐ apartmaji **SAVICA** ☐

enoposteljna soba: 80 DEM ☐ 53 DEM ☐ 70 DEM ☐

dvoposteljna soba: 65 DEM ☐ 41 DEM ☐ 55 DEM ☐

Sobo želim deliti z: _____

Datum: _____

Podpis: _____

Nepravočasno odpovedana rezervacija se zaračuna.

Prijavo za rezervacijo hotela pošljite najpozneje do 15. septembra 1994 na naslov: Kongresno turistična agencija ALBATROS, Ribenska 2, 64260 Bled.

Dodatne informacije dobite v agenciji ALBATROS, tel.: 064/741-010, 064/741-101.